

"La dreta d'Oriola s'ha comportat com la de la guerra"

Lucía Izquierdo, nora i hereva legítima del poeta, explica com es van salvar els seus manuscrits i critica les dificultats que hi ha hagut per endegar la Fundació.

El primer fill de Miguel Hernández, Miguel Ramón, va nèixer a Coix, poblet del Baix Segura i vila familiar de Pepita Manresa, la seua esposa, un dia glacial de desembre en què el poeta combatia al front de Terol. De vida curta i esvaïments tràgicament apagats, el nen només va viure fins al 19 d'octubre de 1938, deu mesos comptats, víctima d'una absurda intoxicació de llet infantil en mal estat i quan la seua mare ja se sentia embarassada del segon. Hores abans d'aquella jornada mortuòria, Miguel Hernández s'havia desplaçat ràpidament fins a Oriola per tal de localitzar uns medicaments necessaris, miraculosos, probable salvació del primogènit. Però no va arribar a temps i aquella mort pueril i incongruent va destrossar el seu cor. Aquest trasbals el va determinar cap a una lírica elegíaca, planyívola i més íntima: "corazón que en el tamaño / de un día se abre y se cierra. La flor nunca cumple un año / y lo cumple bajo tierra". Sentiment de desgràcia, martiritzat de nou per la memòria al poema *A mi hijo*: "Flor que nunca fue capaz de endurecer los dientes, de llegar al más leve signo de fiereza."

Afortunadament, el 4 de gener de 1939, la casa dels Hernández Manresa es veu recompensada amb el naixement de Manuel Miguel, el segon i únic supervivent de la parella. Josefina va haver d'escriure una carta al seu marit en què l'informava de la seua escassa alimentació: rosegons de pa i bocins de ceba crua. A aquest famolenc bebè dedicarà Hernández les seues cèlebres *Nanas*

de la cebolla, publicades per primera vegada a la revista *Halcón* el 1946 amb el títol original de *Nana a mi niño*, i escrites amb esforç al penal madrileny de Torrijos l'estiu de 1939, dies abans d'eixir cap a una temptadora llibertat i de ser definitivament detingut: "en la cuna del hambre / mi niño estaba. Con sangre de cebolla / se alimentaba". Amb Manuel Miguel (mort a Elx recentment) es va casar Lucía Izquierdo García, nora i hereva del poeta.

Manxega, natural de Tomelloso (Ciutat Reial) bruna, atractiva, bèl·lica i molt parladora, Lucía Izquierdo viu al centre

d'Elx, en un àtic luxós i il·luminat, acompanyada dels seus dos fills, Miguel, 10 anys, i María José, de 14, nés del poeta; i de Manuel, el seu actual company, a més d'una gosseta de caça, nerviosa, bretona, de color caramel de canyella. A quatre passes es troba el seu negoci, l'administració de loteria El Pla, local obert sobre la vella planta baixa on habitava la senyora Manresa. Filla de jornalers, Lucía va arribar a Alacant amb només 11 anys per servir a casa bona, "50 pessetes a la setmana més el dinar". Quan va conèixer Hernández fill, a penes tenia 16 anys.

Parlem amb ella de les vicissituds de la Fundació.

—*Es cert que les negociacions han estat sempre complicades a la vila natal del poeta?*

—Cap dels diversos governs municipals, de la UCD, del PP o del PSOE, han afavorit mai a Oriola la difusió de la figura de Miguel Hernández. L'Ajuntament ha tardat molt de temps a comprendre que hi compten amb una figura literària universal. El gran problema és que sempre han mirat el poeta políticament. La dreta d'Oriola s'ha comportat com la dreta de la guerra i l'alcalde del PP, Luis Fernando Cartagena, no parla, no s'aboca al tema, mutis total. Cartagena ho ha boicotejat tot. He anat a parlar amb ell moltes vegades i sempre ha acabat acomiadant-me amb el seu somriure oficial. Fa poc fins i tot va comentar que jo he subhastat el patrimoni del poeta al PSOE, al millor postor. Com si fora cosa de subhastes! No, al PP no li interessa gens Miguel Hernández. Una prova? A Oriola no hi ha senyalitzacions ni cap fullet municipal que el recorde o recomane una visita a la Casa Museu.

Lucía Izquierdo amb el seu fill Miquel: "Cap dels governs municipals d'Oriola ha afavorit l'obra de Miguel Hernández."

—Vostè també va presentar objeccions a la Casa Museu, que no es van tenir en compte mai.

—Efectivament, les vam plantejar els tècnics i jo. L'any 1987 el saló de la meua casa estava de gom a gom per un fum de caixes que es van amuntegar per emmagatzemar-hi documents, llibres, dibuixos, etcètera, tots originals, del poeta, preparats per viatjar a la Casa. L'única condició era un adequat sistema d'alarma i un expert per atendre-la i relatar o presentar els seus continguts. Després de cinc mesos amb les caixes al saló i sense rebre cap contestació, començaren a buidar-les. Com això els representava diners no van venir mai per elles. Bé, doncs, encara no hem tingut cap resposta i la casa continua com estava.

—L'alcalde Cartagena va oferir com a seu museística l'antiga residència de la Seguretat Social d'Oriola.

—Es troba en ruïna total! Volia les obres a compte del Ministeri de Cultura i la Generalitat. Ell no té cap projecte!

—I fa anys, la Casa havia de ser enderrocada, no?

—Sí, amb el govern local d'UCD. Fernández Ordóñez, aleshores president del Banco de Alicante, va paralytizar la demolició aportant de la seua butxaca dos milions de pessetes per comprar casa.

—La Casa Museu és fidel al poeta i al seu temps?

—No, no s'ajusta a l'època. Està vestida amb mobles de diversos estils, donacions generoses dels veïns d'Oriola, i ha patit un total abandó. Dins s'han trobat parelles fent l'amor, un llit es va cremar, a l'hort hi havia alguns animals morts...

—Una institució privada de Nova York li va oferir un xec en blanc per a rescatar els documents del poeta i enviar-los a Nord-amèrica. Ha perdut molts diners en aquesta vida?

—Aquella oferta va ser, lògicament, rebutjada. Ara, hi ha moltíssimes persones que s'han apropiat dels nostres interessos. A Espasa-Calpe tinc les *Obres Completes* i en cobre els drets, però no tot allò que realment hauria de cobrar. Dissortadament, el tema de les editorials és complex, perquè no es poden controlar bé les edicions. Pots firmar un contracte de 7.000 exemplars, però, qui et diu que no n'han tret 14.000?

—Defensa el dret d'herència?

—No, no n'estic a favor, però a mi m'ha tocat una herència que he de defensar. Una cosa és fer negocis i una altra deixar que alguna gent vinga amb les seues mans cobdicioses per

María José, germana de Miquelet. Una foto mimètica d'un avenir humà i poètic.

llevar-me allò que és dels meus fills.

—Va conèixer molt bé la seua sogra, Josefina Manresa Marhuenda, jove modista, filla de guàrdia civil, natural de Quesada, Jaén. Com va ser el seu accidentat matrimoni?

—Molt feliç, però turmentat. Ells van casar-se molt enamorats el 9 de març de 1937 i només durant deu dies van estar junts, perquè Josefina va haver de tornar a Coix des de Jaén, quan la seua mare, de sobte, es posà malalta. Quan aquesta va morir, Josefina es va quedar a Coix a cura dels seus germanets petits, de manera que, com a molt i sumant dies de permís i visites de Miguel, la parella no va passar més de dos mesos físicament unida.

—Josefina no va voler tornar a Oriola mai...

—Aquest era un tema terrible, intocable. Ella no va perdonar mai les coses que certa gent va fer al seu marit.

—I per què se'n va anar a viure a Elx?

—Era modista de bebès i de vestits de núvia, però a Coix passava molta gana. Només rebia una modesta ajuda de Vicente Aleixandre, el qual va preocupar-se per la família fins a la seua mort. El seu gir no va faltar mai, de 100, 125 o 300 pessetes, segons l'època, a més d'altres suports dels bons amics, com Neruda, qui va enviar a Josefina una pensió mensual durant la presó de Miguel. Seguint el consell d'una amiga seua d'Elx, hi va anar perquè hi havia bones botigues infantils i gent de gust per la costura cara. A Elx, Josefina va trobar la pau i la calma, criant el seu fill, fins que es va quedar cega de tant de cosir.

—La vida a Coix també havia estat molt aspra.

—Molt. L'oprimien la dictadura i l'església per tal d'aconseguir els manuscrits del poeta. Quan era bisbe d'Oriola Luis Almarcha, en 1946 o 1947, va cridar-la al seu despatx i li va oferir ajuda per a l'escola del seu nen —el meu marit— a qui hauria de deixar sota la seua custòdia, a canvi dels escrits de Miguel que encara conservava, per a veure si els podia publicar. Josefina, dona molt astuta i que ja coneixia ben bé Almarcha, va dir que no. Però després va començar a rebre incomptables visites de la Guàrdia Civil, que escorcollava la casa cada dos per tres.

—Aquella persecució asfixiant va afectar els manuscrits?

—És clar! Alguns acabarem molt deteriorats perquè calia guardar-los en cases particulars, aprofitant l'enorme trama familiar de Josefina. La gent s'arriscava moltíssim. Els amagaven en qualsevol lloc, inclús en clots excavats a la terra dels horts, dins de bosses de tela o plàstic. I s'hi quedaven fins a tres i quatre mesos, exposats a la humitat i a la pluja.

—No creu que els intel·lectuals del PCE han estat els únics que van propagar la figura del poeta?

—No. El PCE l'ha perjudicat molt! Utilitzar una persona com a bandera d'unes sigles tard o d'hora perjudica. D'altra banda, el comunisme del meu sogre era un model social d'alliberament, de compromís humà, que no tenia res a veure amb allò que després va ser el règim dictatorial i corrupte de l'URSS. **I. B.**